

DUHOVSKI POKRETI U CRKVI

Dr. Jakov MAMIĆ, OCD

Pojašnjenje pojmova

Zadana mi je tema vrlo složena. Zbog samoga naslova i naravi onoga što tema uključuje. Da bih govorio o onome o čemu trebam govoriti, potrebno je pojasniti pojmove u samoj temi.

Duhovski:

– Ako se pod ovim pojmom želi reći da su to pokreti u Crkvi vezani uz Pedeseticu (Duhove), onda možemo govoriti samo o Crkvi kao zajednici objedinjenoj elementima iz Dj 2,1–4; 42–47 i sabranoj (okupljenoj) oko osobe Isusa Krista.

– Ako se misli na suvremena duhovska gibanja, onda se pod tim trebaju razumjeti tzv. pentekostalni pokreti u Crkvi. Ako pak mislimo na te pokrete u našoj Crkvi, onda u pravom smislu toga termina njih gotovo da i nema.

– Ako se misli na uvreženiji pojam unutar katoličke duhovno–teološke terminologije, dakle na karizmatске pokrete, onda o njima možemo govoriti samo onoliko koliko oni postoje u našoj Crkvi, tj. samo djelomično.

– Ako se misli na ono što je u našoj Crkvi Duhom Svetim pokrenuto i rođeno, onda bismo morali govoriti o svemu i svima unutar Crkve.

– Ako mislimo na ono što ima neka obilježja, ili barem se drži da ima, srodna suvremenim duhovnim gibanjima na razini sveopće Crkve, tada naša tema obuhvaća sve eklezijalne inicijative koje su izvorno nastale na tlu naše domaće Crkve, kao i one koje su nastale drugdje, ali su s vremenom postale svojinom i naše Crkve.

Čini mi se da je našu temu jedino moguće obraditi pod ovim posljednjim vidom. Stoga predmet naše obrade neće biti svi pokreti unutar Crkve, nego samo oni koji su se pojavili i djeluju u našoj mjesnoj Crkvi i srodni su sa tzv. karizmatским pokretima, barem utoliko što je svaki od njih otpočeo sa sviješću karizme i nosi svijest o vlastitoj karizmi. Takve bismo pokrete radije nazvali »gibanja«, »duhovna kretanja«, »eklezijalna previranja« ili možda »eklezijalni pokreti« unutar naše Crkve s vlastitom fizionomijom, nutarnjom dinamikom, porukom, naglašenim sadržajem i vlastitim poslanjem.¹

¹Stoga napominjem da nećemo obrađivati razne molitvene pokrete razne provenijencije. To je zato što oni praktički postoje u svakoj župskoj zajednici, barem u većim urbanim sredi-

Pokret: i ovaj pojam valja pojasniti.

– **Nije grupa:** mnoštvo pojedinaca u recipročnom kontaktu; drže se jedni drugih sa sviješću da imaju nešto vrlo važno zajedno te to isto žele međusobno podijeliti.²

– **Nije zajednica:** u njoj su međuljudski odnosi obilježeni osobitom intimnošću, emocionalnom dubinom, moralnim angažmanom, društvenom kohezijom, vremenskom trajnošću... Zajednica se temelji na čovjeku kao cjelini, a ne na nekoj njegovoj pojedinačnoj ulozi. Ona je mjesto u koje se slijeva osjećaj i misao, tradicija i angažman, pripadnost grupi i osobna ljubav. Njezin psihološki oblik proizlazi iz veoma dubokih područja motivacije i ostvaruje se u posvemašnjem darivanju pojedinačnoj i kolektivnoj volji.³

– **Nije društvo (udruženje):** ono ima organsku i institucionaliziranu strukturu; izriče se po nekom statutu. U njemu se predviđaju uvjeti pristupa i podjela postavljenih ciljeva. Ono je stabilno bez obzira na promjene osoba i organizira se dodjelom zaduženja i vlasti za odluke.⁴

Pokret se razlikuje od udruženja ili društva po tome što je u njemu objedinjujuća snaga neka ideja i neki zajednički duh (ili duhovnost), a iznad svega – i to vrlo često – po tome što se okupljanje događa oko osobe i prijedloga nekog lidera ili početne grupe. U praksi je ovih pokreta da s vremenom budu priznati. Pristanak pokretu više je životni nego formalni: po identificirajućem sudjelovanju koje se iskustveno stalno obnavlja.⁵

Nakon prethodnih pojašnjenja prelazimo na obradu duhovskih pokreta u našoj Crkvi. Najprije dajemo sažet prikaz svakoga od njih: I. Glavni duhovski pokreti u našoj Crkvi: fokolarini, Cursillos de cristianidad, neokatekumenat, ekumenski pokret iz Taizéa, karizmatika katolička obnova, seminari za evangelizaciju Crkve. Potom prelazimo na: II. Zajedničke značajke svih pokreta u Crkvi. Na koncu: III. Neka otvorena pitanja – kritički osvrt – osobito s obzirom na karizmatiku katoličku obnovu i seminare za evangelizaciju Crkve.

I. Glavni duhovski pokreti u našoj Crkvi

1. Fokolarini

Službeni je naziv »Marijino djelo«. Utemeljila ga je Silvia Chiara Lubich (rođ. 1920) u Trentu za vrijeme drugoga svjetskog rata. Kao izvor ovoga novog iskustva

nama, te bi bilo nemoguće učiniti njihov iole valjan prikaz ovdje i sada. Isto tako neću govoriti o inicijativama od velikog religioznog, eklezijalnog, kulturološkog i društvenog karaktera, a očitovale su se kao inicijative sa sustavnom i svestranom izobrazbom (npr. »obiteljski vikendi«), ili stručnim učilištima (razni instituti i slično); ili inicijativama novinarske, revijalne, katehetske i stručne teološke i religiozne kulture. Sve to nosi obilježje eklezijalnoga i sigurno je da ništa nije nastalo bez Duha Svetoga. S tog razloga i ove bi inicijative imale mjesto u ovom predavanju.

²Usp. M. S. OLMSTED, *I gruppi sociali elementari*, Bologna, Il Mulino, 1972, str. 14.

³Usp. R. A. NISBET, *The social Tradition*, Basic Books, 1966, str. 47–48.

⁴Usp. *Nota pastorale della CEI: Criteri di ecclesialità dei gruppi, movimenti, associazioni*, Roma, 22 maggio 1981, n. 6a.

⁵Usp. *ibid.*, n. 6b.

navode se utemeljiteljčina ranija iskustva: njezina pripadnost franjevačkom svjetovnom redu (odakle ime Chiara-Klara) i Katoličkoj akciji. Potom osobito iskustvo što ga je 1939. imala u Loretskoj kućici te dan njezine posvete Gospodinu 17. prosinca 1943, datum osnutka pokreta.

U ratnim se razaranjima Chiara posvetila djelima dobrotvornosti i studiju. Zapažena je kao osoba odlučnog stila života. S grupom djevojaka čitala je Evanđelje i odlučila živjeti Riječ. U toj apokalipsi razaranja i umiranja otkriva da samo Bog – Ljubav ne umire. Ozbiljnost pristupa Božjoj riječi, zajedništvo života, stvaranje »ognjišta« (focolare) – značajke su ove odluke. Biblijski tekstovi iz Iv 17,21; Mt 18,20; Mt 27,46 postaju temelj njihove duhovnosti.

Godine 1947. tridentski biskup odobrava pokret na dijecezanskoj razini. Dotad u pokretu sudjeluju samo ženske osobe. Godine 1948. u Trentu je osnovano prvo »ognjište« muške grane. Iste se godine širi izvan granica biskupije.

Godine 1949. otpočimaju s radom tzv. »mariapoli«⁶, što će uvelike pridonijeti konsolidaciji i širenju pokreta.

Od 1956. pokret će se razgranati po čitavom svijetu i razdijeliti na barem sedam glavnih usmjerenja: oženjeni fokolarini (Movimento Famiglie Nuove), svećenici fokolarini (Movimento sacerdotale), sjemeništarci fokolarini (Gens), župnici fokolarini (Movimento Parrocchie Nuove), mladi fokolarini (Movimento Gen), »utvrde« (cittadelle), Novi svijet (Umanità nuova).

Od 1960. pokret se širi izvan Katoličke Crkve i izvan kršćanske religije.

Ivan XXIII. odobrava pokret fokolarina 1962, a Pavao VI. 1965. odobrava nutarnju strukturu Generalnog savjeta uprave. Danas je pokret prisutan u 150 zemalja te ima oko 54.000 nutarnjih članova. Redovitim kontaktima pokretu pripada 740.000 ljudi, te 400.000 pripadnika u širem smislu riječi. U nas pokret djeluje u Sloveniji, Hrvatskoj i Vojvodini.

U toku su oblikovanja zajednica u Bosni i Makedoniji. U našoj Crkvi ima ih oko 1.500, a u širem smislu oko 10.000. Izdaju mjesečnik »Riječ života« na hrvatskom, slovenskom, makedonskom i albanskom jeziku.

Duhovnost fokolarina bitno je evanđeoska. Temelji se na uočavanju Boga–Ljubavi. Glavni je zadatak otkriti i izvršiti Božju volju u svakidašnjici. Bližnji je viđen kao Isus sada. Zajednički život temelje na Isusovoj Velikosvećeničkoj molitvi. Motrenje Isusove napuštenosti danas temelje na križu. Euharistijsko otajstvo uzeto je kao izvor jedinstva i bratstva. Očevidna je odanost crkvenom učiteljstvu, s posebnim mjestom za Mariju, koju nazivaju »laica per eccellenza«.⁷

2. Cursillos de cristianidad (Mali tečajevi kršćanstva)

Riječ je o proročko–kerigmatskom pokretu evangelizacije koji teži k posvješćivanju sakramenta krštenja kod odraslih. Pritom se koriste postupnom i integralnom

⁶To su mjesta susreta formacije i obnove svih članova pokreta. Dopušten je pristup i onima koji bi željeli izblizega upoznati duhovnost fokolarina. Danas najopremljeniji takav centar nalazi se nedaleko od Rima između Grottaferrate i Rocca di Papa, otvoren 1963. Prvi centar suživota na međunarodnoj razini jest Loppiano nedaleko od Firenze, otvoren 1964. Trajno radi.

⁷Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella chiesa*, Comunità Gruppi Movimenti, O.R. Milano, 1987, str. 170.

metodom kako bi se probudila želja za obraćenjem i uključilo kršćanina kao odra- sloga u život eklezijalne zajednice. Konačni je cilj pokreta evangelizacija ambijenta (radi stvaranja kršćanskog mentaliteta) i to po laicima koji imaju ulogu lidera u društvu. Ne stvaraju se kršćanske institucije, nego se kristijaniziraju postojeće i oni koji njima upravljaju.

Početak kursilja vezan je za nacionalna španjolska hodočašća u Santiago de Compostela. Osobito je važan trenutak hodočašće Katoličke akcije iz biskupije Mallorca (Španjolska) 1948. Ozračje intenzivne duhovnosti rođeno iz tog iskustva poslužilo je biskupu Juanu Hervásu da stvori metodu kršćanskog dozrijevanja: ho- dočastiti s Kristom k Ocu pod nadahnućem Duha Svetoga i s pomoću Marije i svetaca zahvaćajući u hodu braću u vjeri.

Na početku je Kursiljo zamišljeni kao sredstvo apostolata za mlade, no po- stupno prelaze na oženjene laike, da bi konačno postali otvoreni svim grupama i staležima, svake dobi i socijalne kategorije. Trenutno su prisutni u 50 država, a organizirani su u tajništva biskupije, nacionalne, kontinentalne i svjetske razine.

U našoj su Crkvi prisutni u zagrebačkoj nadbiskupiji, gdje su održali oko 60 tečajeva. U zadnje vrijeme uočava se lagan prodor u đakovačku, krčku i zadarsku biskupiju. Specifičnost Kursilja su tzv. tri etape formacije:

a) **Pretkursiljo:** obuhvaća analizu ambijenta, mogućnosti, oporbe; traženja i izbor mogućih kandidata (njih oko 30), pripremanje voditelja. U izboru osoba paž- nja je usredotočena na one čija zrelost i svijest odgovornosti pokazuju da su »odra- sle« osobe, da imaju kvalitete voditelja te da su skloni posvetiti se kršćanskoj zaje- dnici. Često se izričito oslanjaju na molitvenu pomoć raznih kontemplativnih i drugih zajednica.

b) **Kursiljo:** ekipa voditelja i animatora, služeći se strogo razrađenom meto- dom, kroz tri dana obrađuje temeljne sadržaje Kursilja:⁸ duhovna obnova (3 medi-

---

⁸**I. dan** (drži se proglas poruke): konferencije (rollos) obrađuju ove teme: *Ideal* (30 minu- ta): poziv biti čovjek. – Drži laik. *Milost* (2 sata): čovjek, spašen Kristom i vođen Duhom Svetim, pozvan je ostvariti sebe kao kršćanin – Drži svećenik. *Laik u Crkvi* (45 minuta): čovjek-kršćanin pozvan je snagom svoga krštenja živjeti ucijepljen u Božji narod kao njegov aktivan i odgovoran član. – Drži laik. *Vjera i milost* (75 minuta): trostruki poziv biti: čovjek-kršćanin) – u Crkvi, ne ostvaruje se bez Božje pomoći i ljudske suradnje. Oživjeti povjerenje u Boga. – Drži svećenik; *Pobožnost* (1 sat): naviještjeni sadržaj konferencije ne smije ostati teorija. To je nauk za pretočiti u život da bi postao vlastito posvećenje i poslanje. Ovome pomaže pobožnost: činiti sve na slavu Božju. – Drži laik.

II. dan: *Obraćenje.* Sudionici su usredotočeni na sljedeće argumente: *Kristov lik* (4. me- ditacija 20): Krist je Bog i savršeni čovjek, osloboditelj poslani od Oca za izmirenje ljudi s B gom. – Drži laik. *Studij* (konferencija 35 minuta: kršćanska poruka nije dana kršćaninu da bi je samo razmatrao, nego da bi je spustio na vlastitu zemlju prilagođujući svoj stil razmišlja- nja i življenja zahtjevima vjere. To traži studij, razmišljanje, spoznaju sebe samih, okoline u kojoj se živi, rast u vjeri. – Drži laik. *Sakramenti* (konferencija 3 sata): detaljno izlaganje o sakramentima, osobito kršćanske inicijacije i ispovijedi. Sakramenti su mjesta egzistencijalnog susreta s Kristom u Crkvi. Na vrhu svega je euharistija (SC 47) – izvor i vrhunac, korijen i nosilac života Crkve (usp. LG 11). Iz nje Crkva trajno živi i raste (usp. LG 26). Ona uistinu

tacije), proglas poruke ili dan vjere (5 konferencija, praktičnih i dobro sročениh), poziv na obraćenje ili dan ljubavi (meditacija i 5 konferencija), ucjepljenje u svijet ili dan nade (meditacija i 4 konferencije). Čin zatvaranja ili »klauzura« (nazivan i otvaranje »četvrtog dana«), smatra se vrlo važnim i pun je angažirajućih simbola: »karta služenja«, predaja raspela, susret sa starijim kursiljistima.

c) **Pokursiljo:** svrha mu je produžiti učinke kursilja, a sastoji se od tjednih grupnih susreta. Tada sudionici mole, meditiraju, analiziraju protekla iskustva, programiraju rad za budućnost.

Osim ovoga postoji i tzv. »**ultreya**«⁹: stabilnije zajednice kursiljosa okupljaju se da bi živjele, dijelile, zajednosvjedočile i zajedno dozrijevale. Ultreya se održava tjedno i sudjeluje 6–7 osoba, a ima međužupski karakter. Postoji također i škola za odgovorne, koja nudi informacije o pokretu i temeljne teološke elemente navještaja.

Uočavamo da je ovaj pokret u saborskom vremenu temeljito obnovljen i s obzirom na tematiku i na sam izričaj. Ipak, čini se, da je ostao uvjetovan svojim podrijetlom, određenom dozom psihološkog pritiska (što je tipično za španjolsko crkveno podneblje onoga vremena) koji se može dogoditi u tim veoma dugim susretima. Osjeća se velika usredotočenost na »biti« kršćanin, a – prema Favaleu –

zauzima istaknuto mjesto u kursilju. – Drži svećenik. *Akcija* (konferencija 45 minuta): kršćanin ojačan ljubavlju potaknut je da je izarava među braćom; to čini evangelizacijom, svjedočenjem i kršćanskim angažmanom u svijetu. – Drži laik. *Zapreke milosti* (konferencija 1 sat): kursiljista je suočen s poteškoćama koje mu nosi život vjere. – Drži svećenik. *Odgovorni ili animatori* (konferencija 1 sat): sudionik mora postati svjestan odgovornosti koja proizlazi iz toga što je kršćanin u svijetu te steći ljudske i kršćanske kreposti koje trebaju postati vidljive (prepoznatljive) u njemu kao članu Crkve. – Drži laik.

III. dan: *Ucjepljenje u svijet: Kristova poruka kursiljisti* (peto razmatranje 30 minuta): svako je zvanje osobno, ali se ostvaruje u zajednici kao osobno poslanje, svjedočenje i služenje u svijetu (usp. Iv 15,16 i Iv 15,5). – Drži laik. *Studij i kršćansko animiranje ambijenta* (konferencija 1 sat): sudionik mora poznavati ambijent u kojem radi i mora se angažirati da bi ga izmijenio u kršćanskom smislu. Uspjet će ako je prožet kršćanskim duhom. – Drži laik. *Kršćanski život* (konferencija 2 sata): životno jedinstvo s Kristom kroz vjeru, ufanje, ljubav (pobožnost), evanđeoski kriteriji (studij) i apostolski život (akcija), jesu konkretna sredstva kojima se kursiljista služi da bi kršćanski animirao svoj životni ambijent. – Drži svećenik. *Kršćanska zajednica* (konferencija 45 minuta): kršćanin nije samotnjak. Pozvan je živjeti u zajednici, uključiti se u grupe u kojima će imati ulogu animatora ljubavi, nosioca istine, promicatelja pravde. – Drži laik. *Grupa i ultreya* (konferencija 90 minuta): prijedlog za konkretno periodično okupljanje da bi se komuniciralo ono temeljno iz kršćanstva radi evangelizacije svijeta. Kursiljista se tako otvara »četvrtom danu«, idealno shvaćenom, a taj obuhvaća sve dane zemaljskog hodočašća sve dok se ne stigne u Očevu kuću. – Drži ga rektor-voditelj ili neki drugi laik (usp. A. FAVALE, *Movimenti ecclesiali contemporanei*, Dimensioni storiche teologico-spirituali ed apostoliche, Roma, LAS, str. 176–178).

⁹Sama riječ »ultreya« znači »Naprijed!«. U kursilju je shvaćena kao povremeno (redovito) okupljanje već oblikovane zajednice radi komuniciranja svega postignutoga za što učinkovitije evangeliziranje svijeta.

s manjom pažnjom na »djelovati« kao kršćanin.¹⁰ Prema Ivančiću, »princip njihovih zajednica koje nastaju poslije tečaja jest: koinonía-zajedništvo, liturgija, diakonía ili karitativna služba i kerigma – navještaj evanđelja i prenošenje radosne vijeti drugima.«¹¹

Možemo zaključiti da je cilj kursilja »učiniti da u laicima dozrije vrlo jaka kršćanska i crkvena svijest«.¹²

3. Neokatekumenat

Pokret neokatekumenskih zajednica otpočeo je u predgrađu Madrida 1964. među beskućnicima (barakašima) iz Palomerasa Altasa, gdje je grupa mladih laika bila na izvršenju zadatka kateheze i socijalne pomoći. Najvažniji promicatelji i otpočimatelji neokatekumenata su Kiko Argüelo (rođ. 1939), slikar, ateista, obraćen na kršćanstvo, bivši kursiljista, razočaran zbog slabih konkretnih učinaka kursilja, i Carmen Hernandez, bivša karmelićanka.

Biskup Casimiro Morcillo (+1971) podržava i preporučuje pokret, pa se on širi najprije u Španjolskoj, potom u Italiji (1968), u crkvi kanadskih mučenika i Naše Gospe od Presvetog Sakramenta (u Rimu), da bi 1977. stigao i u našu mjesnu Crkvu, najprije u Split i u Ljubljanu. Danas ima 6.500 zajednica u 550 biskupija i 64 države. U Jugoslaviji ima 18 zajednica u 12 župa: Zagreb 2 župe, Split 2 župe, Đakovo 2 župe, Pula 2 župe, Ljubljana 4 župe. Odnedavna je pokret prisutan i među anglikancima na svjetskoj razini.

Svake se godine priređuju veliki susreti odgovornih ili svećenika – sudionika neokatekumenata ili tzv. putujućih katehista. Ti se susreti redovito održavaju u Rimu.

Koliko nam je iz literature poznato, možemo primijetiti da je neokatekumenat put vjere i obraćenja. Na početku je vezan uz župske strukture i župnika. Cilj mu je razvijati pastoral evangelizacije i trajne kateheze za odrasle, s nakanom da oformi kršćanske zajednice.¹³ Zamišljen je po uzoru na katekumenat u ranoj Crkvi. Usredotočuje se na krsni hod koristeći pritom obilato simboliku krštenja, a karakterističan mu je vrlo složen niz provjera što traju 10–12 godina. Ove etape i provjere podsjećaju nas na one iz prvotnog katekumenata.¹⁴

Neokatekumenski put čine sljedeće etape hoda:

– **Kerigma** (traje oko dva mjeseca): predmet je ovoga razdoblja kerigmatski navještaj spasenja danas, tj. Krist umirući u nama čini umrlim staroga čovjeka s njegovim grijesima, a uskrsavajući u nama, stvara novo stvorenje u vjeri, nadi i ljubavi, uspostavljajući zajedništvo s Ocem i ljudima.¹⁵

– **Pretkatekumenat** (traje dvije godine): zajednica se susreće dvaput tjedno: jednom da bi slavila riječ, osobito biblijske teme kao npr. jaganjac, pustinja, zaruč-

¹⁰Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 186.

¹¹Usp. T. IVANČIĆ, *Laička duhovnost i laički duhovni pokreti u nas* – neobjavljeno predavanje što ga je autor održao BKJ 1987., str. 10.

¹²Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 180.

¹³Usp. B. SECONDIN, nav. dj., str. 174.

¹⁴Usp. RPOK 25,1.

¹⁵Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 243.

nica, križ, a drugi put da bi slavila euharistiju nedjeljne liturgije. Ova slavija redovito priprema 5–6 osoba zajednički razmišljajući o Božjoj riječi, studirajući komentar kako bi uočili poruku za zajednicu.

– **Prijelaz na katekumenat** (traje dvije godine): prije nego se prijeđe na ovu etapu, sudionici moraju proći tzv. »prvi skrutinij«, koji se sastoji od trodnevne duhovne obnove nad evanđeoskim zahtjevima: »ostaviti sve radi kraljevstva«, »uski put«, »uzeti križ svoj« – sve zato da se vjera uoči kao dar, a Crkva kao »majka« koja u vjeri rađa. Na završetku ove obnove slavi se »prijelaz« u kojem biskup svakom pojedincu ističe važnost neokatekumenskog krsnog angažiranja i otvorenosti da bi u katekumenatu uzmogao primiti Duh Božji (usp. Lk 4,18–19; Rim 5,5; 1 Kor 12,1–13). U razdoblju prijelaza na katekumenat zajednica produbljuje trostruku stvarnost: riječ, liturgiju, zajednicu. U tom razdoblju ona postaje svjesna poteškoća u hodu, a one se nalaze u svakoj osobi kao idoli, novac, karijera, afektivne anomalije. Zahtjev je ostaviti sve.

Ovo se razdoblje zaključuje »drugim skrutinijem« ili konačnim prijelazom na katekumenat. U tom prijelazu sudionik svečano obećaje pred biskupom da se odriče svih vlastitih idola i sila zla. Sudionici su pozvani da u svom obećanju prodaju svoja dobra i podjele utržak siromasima, kako bi se posve posvetili siromašnom Kristu (usp. Lk 14,33).¹⁶

– **Katekumenat** (traje tri godine): to je vrijeme uvođenja sudionika u osobnu molitvu, duhovnost zahvaljivanja i slavljenja Boga. Tijekom ovoga razdoblja druge zajednice podupiru sudionike molitvama i raznim egzorcizmima.

U **prvoj godini** odgajaju se za molitvu psalama, tj. za njihovo kršćansko čitanje (u svjetlu Krista i Crkve). **Druga godina** prožeta je studijem Apostolskog vjerovanja. Katekumeni su u ovom razdoblju angažirani na usvajanju Vjerovanja i na prenošenju njegova sadržaja na obitelji u župi, gdje se u kućnim posjetima prenosi vlastito iskustvo hoda u vjeri. U **trećoj** je godini osobita pažnja posvećena slavljenju Riječi po različitim člancima vjere. Zajednica se svako jutro prije posla sastaje u crkvi da bi u polusatnoj Jutarnjoj i polusatnoj šutnji slavila Boga, a navečer se sastaje na Večernju i na katehezu Očenaša. Cilj svega toga jest spoznati Boga kao Oca. Osposobljeni iznutra, roditelji postaju sposobni izvršiti nalog iz Pnz 6,7: »Govori o njemu sinovima svojim.« Na završetku ove etape dobiva se »Očenaš«.¹⁷ (Usp. K. ARGÜELLO, *Il neocatecumenato*, u Riv. Spir. 1(1977), str. 98).

– **Izbor** (traje dvije godine): riječ je o najtežoj etapi neokatekumenata, i s obzirom na kateheze i s obzirom na zahtjevnost moralnog života sudionika. Prijelaz iz katekumenata u »izbor« događa se u liturgiji u kojoj svaki kandidat piše svoje vlastito ime u tzv. »Knjigu života« (usp. Lk 10,20; RPOK 22). Time sudionik želi potvrditi svoje puno prihvaćanje zahtjeva kršćanskog života. Sudionik postaje svjestan da ga »Bog bira za vrlo veliko poslanje: biti kršćanin«.¹⁸ **Obnova krsnih obećanja**: posljednja etapa neokatekumenata sastoji se u obnovi krsnih obećanja. Svoj identitet neokatekumenat gleda kao vjernik »u čijem je središtu uskrslu Krist kao

¹⁶Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 247.

¹⁷Usp. K. ARGÜELLO, *Il neocatecumenato*, u Riv. Spir. 1(1977), str. 98.

¹⁸Usp. K. ARGÜELLO, nav. dj., str. 101.

jedini Gospodin« njegova života.¹⁹ Duhovnost neokatekumenata temelji se na riječi-liturgiji-zajednici, a hrani se dinamikom »rađanja odozgo« (usp. Iv 3,4-5). Inzistirajući na župi kao zajednici te obnavljajući u njoj zajednicu zajednice, čini se da neokatekumenat doprinosi svijesti župe kao evangelizacijske zajednice i stvaranju »civilizacije ljubavi« kao stila života.²⁰

4. Karizmataska katolička obnova

Iako unutar Katoličke Crkve karizmatiski pokret postoji od 1967, pokreti buđenja pentekostalaca i neopentekostalaca u Protestantskoj crkvi postoje već više stoljeća. Osobito su oživjeli na početku ovoga stoljeća, posebno po tzv. klasičnom pentekostalizmu (iz Topeka, gradića u Kansasu, SAD), koji se širio pod nazivom pentekostalnih crkava.²¹

Karizmataska katolička obnova (ili obnova u Duhu) nikla je na američkom Katoličkom sveučilištu Duquesne (Pittsburg, Pennsylvania) između 1966. i 1967. Među prvim imenima spominju se Ralph Reifer i Patrick Bourgeois. Istodobno se događa nešto slično među profesorima i studentima Katoličkog sveučilišta Notre Dame (South Bend-Indiana). Slična inicijativa niče također u sveučilišnoj župi East Lansing (Michigan) pod vodstvom Stevea Clarka i Ralpha Martina, budućih lidera pokreta. Već u travnju 1967. oko 90 sudionika okuplja se na Sveučilištu Notre Dame na duhovnu obnovu (Michigan state Week-end), razmišljajući nad onim što se zbilo u navedenim centrima. Bit će to ujedno i Prvi kongres pokreta.²²

Studenti iz SAD-a bit će glavni prenositelji pokreta u Evropu, a i u naše će krajeve stići desetak godina kasnije: u Hrvatsku 1975, a u Sloveniju 1977.

Karizmatasku katoličku obnovu velikodušno su prihvatili i Pavao VI. i Ivan Pavao II. U Rim je premješteno i središte pokreta radi bolje suradnje sa Svetom Stolicom.

Teolozi, povjesničari, sociolozi i teolozi duhovnosti nastojali su analizirati pokret kako bi ga sagledali u mnogim njegovim aspektima. O broju pripadnika pokretu velike su razlike u podacima. Neki navode više od 50 milijuna,²³ dok netom izišla knjiga o njima navodi 20 milijuna pripadnika.²⁴ Proučavatelji ovoga pokreta smatraju da je on danas u situaciji opadanja te da postoji težnja prema fragmentaciji i nemirnom traženju emocionalnih iskustava (čudomanije). Neki drže da bi ovaj pokret uskoro mogao postati posve marginalan ili samo jedna od mnoštva struja duhovnog angažmana u Crkvi.²⁵

Po svojoj naravi to je molitveni pokret, a svoju noseću strukturu ima u tzv. »molitvenoj zajednici«. Prakticiraju se susreti jedanput tjedno i dvaput tjedno, a

¹⁹Usp. K. ARGÜELLO, nav. dj., str. 101.

²⁰Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 264.

²¹Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 269.

²²Usp. E.D. O'CONNOR, C.S.C., *The Pentecostal Movement in the Catholic Church*, Notre Dame, Indiana, 1978, str. 62-70.

²³T. IVANČIĆ, *Laička duhovnost...*, str. 12.

²⁴Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia...*, str. 172.

²⁵Usp. B. SECONDIN, nav. dj., str. 172.

traju po dva ili više sati. Uglavnom ih animira jedna manja grupa zadatak koje je unijeti u grupu Božju riječ, pjesmu, pouku, itd. Molitvena šutnja i kolektivno slavljenje, svjedočanja i proglašenja, proroštva i zahvaljivanja vrlo lako se izmjenjuju na tim susretima. Za vrijeme održavanja susreta nerijetko dolazi do posebnih manifestacija koje su donedavno uvelike obilježavale ovaj pokret: riječ je o proroštvima, navještajima ili molitvi »u jezicima«, o polaganju ruku radi ozdravljenja ili tzv. »krštenja u Duhu«. U najnovije se vrijeme naglašava važnost »demonizma« kao i tzv. »pad u Duha« (slaying in the Spirit) ili duboko psiho-fizičko opuštanje.

5. Ekumenski pokret iz Taizéa

Ekumenski pokret iz Taizéa, protestantske provenijencije, za razliku od nekih drugih,²⁶ koji imaju pretežno pijetistički cilj, pripada sakramentalnom gibanju u oblikovanju novog stila Crkve.

Utemeljio ga je 1940. kalvinist Roger Schutz,²⁷ a 1942. pridružuje mu se Max Thurian i još dvojica subraće.

Razdoblje između 1950. i 1960. okarakterizirao je R. Schutz kao »zimsku studen«. Nailaze na nepovjerenje s protestantske strane, osobito zbog svojih kontakata s katolicima i veze s Rimom. Tek 1959. pozvani su da rade u Ekumenskom savjetu crkava u Ženevi. Na II. vatikanskom saboru bili su prisutni kao »promatrači« prior i viceprior. P. Congar navodi »njihov otvoreni stol, otvorenu molitvu, i otvoreno srce« kao najznakovitiji ekumenski govor.²⁸

Godine 1963. položen je kamen-temeljac za pravoslavni centar, što je plod pohoda braće iz Taizéa patrijarhu Atenagori 1962. Godine 1969. i katolici postaju članovi zajednica, a 1970. Roger najavljuje Koncil mladih, koji je otvoren 30. kolo-

---

²⁶Među njih spadaju »Marijine sestre« (Darmstadt), »Kristovo bratstvo« (Selbitz), »Isusovo bratstvo« (Gnadensthal), »Zajednica« (Adelshofen). U smjeru Taizéa postoje i drugi: »Pomeyrol«, »Grandchamp«, »Castler Ring«, »Ordo Pacis«, »Imshausen«.

²⁷Sin protestantskog pastora Carla i Amélie Marsauche. Rođen je 12. svibnja 1915. u selu Provence – Jura (Švicarska). U 13. godini doživljava jaku krizu vjere, a u 16. godini prvi put, kao što je praksa, pristupa Svetoj večeri. Osjeća otpor prema tom činu. Otac ga ohrabruje i daje mu za zadaću rečenicu iz Otkrivenja 2, 10. »Ostani vjeran do smrti i primit ćeš vijenac života«. Od 1933. do 1939. studira na Teološkom fakultetu Slobodne evangeličke crkve u mjestu Cantone de Vaud (Lousanne). Po duhovnim obnovama kontaktira s cisterci-tima iz Valsainta. Magistrira na temi: »Monaški ideal prema sv. Benediktu (6. stoljeće) i njegova skladnost s evanđeljem«. Na nj znatno utječe opatija iz Clunya, Pravilo sv. Benedikta i Djela sv. Bernarda. Napisao je mnogo zapaženih djela, osobito s područja duhovnog života monaškog stila. Oslonac je evanđelje u suvremenome društvenom životu. Godine 1942. pridružuje mu se Max Thurian, poznati teološki pisac s područja euharistije i mariologije. Iste se godine pridružuje Pierre Souveroin i Daniel Montmollin. U prvo vrijeme odlazi u Ženevu da bi se 1944. vratili u Taizé i otpočeli život ekumenske zajednice. Godine 1949. sedam članova te zajednice polaže svoje zavjete: čistoće, zajedništva dobara i jedinstva u poslušnosti prioru. Pravilo je 1953. napisao Schutz. Dok nisu napravili crkvu Pomirenja, redovito su se sastajali u katoličkoj crkvi (do 1962), što im je dopustio nuncij Roncalli.

²⁸Usp. J. M. PAUPERT, *Taizé e la Chiesa di domani*, Torino-Borla 1967, str. 173–190.

voza 1974, u prisutnosti kard. Willebrandsa, metropolita Timiadisa, pastora Pottera, i još uvijek traje. Prisutno je bilo više od 40.000 mladih. Od tada je zajednica angažirana na oživotvorenju ideja Koncila mladih. Ovome služe godišnji susreti mladih – takav jedan održan je u Ljubljani 1987 – i Pismo iz Taizéa tiskano na raznim jezicima.

U nas je pokret prisutan od sedamdesetih godina. Osobito je raširen u Sloveniji. U Hrvatskoj djeluje po molitvenim zajednicama u Splitu i Zagrebu, osobito u župi Marije Pomoćnice na Knežiji, gdje djeluje i jedna nadžupska »zajednica pomirenja«. Ciljevi ekumenskog pokreta iz Taizéa jesu: **sjednjenje crkava** putem molitve, zanimanja za druge, uvažavanja posebnosti, pluralizma stila života i discipline; **molitva i sakramenti**, osobito liturgijska s naglaskom slavljenja Boga kroz psalme, himne i šutnju; **ustopostava pravednijeg odnosa među ljudima i narodima**: ekonomski, politički; i **mir** među narodima: on je djelo obraćenja i cjelovite slobode. Geslo pokreta je: kroz kontemplaciju k oslobođenju.

6. Seminari za evangelizaciju Crkve

Seminari za evangelizaciju Crkve otpočeli su kao seminari za osnovno kršćansko iskustvo 1979. u Zagrebu. Grupa mladih koja se okupljala u crkvi sestara milosrdnica u Frankopanskoj, zajedno sa svojim voditeljem prof. dr. Tomislavom Ivančićem, otpočela je proučavati Bibliju i moliti na svojim vjeronaučnim susretima. Tijekom tih susreta doživjeli su, kako kaže voditelj, »poziv Božje riječi da provedu u sebi temeljno obraćenje za Isusa Krista. Nakon toga ih je molitva vodila u nova iskustva Duha Svetogá.«²⁹

Na inicijativu zagrebačkog nadbiskupa kard. Franje Kuharića, 1979. održava se prvi seminar za osnovno kršćansko iskustvo, a onda i seminari za evangelizaciju Crkve.

Prema navedenim podacima u spomenutom predavanju prof. Ivančića (str. 16), dosad je održano »preko 500 seminara u našoj zemlji, Austriji i Italiji... Računa se da je oko 50.000–70.000 ljudi prošlo kroz seminare u našoj zemlji.« Autor navodi da je u našoj zemlji »preko 40 svećenika osposobljeno za vođenje seminara, i preko 100 laika je sposobno voditi seminare samostalno ili uz pomoć svećenika« (str. 16).

Rekosmo da su seminari za evangelizaciju Crkve počeli kao seminari za osnovno kršćansko iskustvo. Promjena naslova trebala bi biti odraz promjene ili evolucije koja se zbilja u deset godina rada ovih seminara. Dok je na početku naglasak bio na »osnovnom kršćanskom iskustvu«, sada bi naglasak trebao biti na »evangelizaciji Crkve«. Razlika bi trebala biti golema: prijelaz iz autoformacije na navještaj, na informaciju i formaciju Crkve. Ili još bolje: dok je prva postavka išla za oblicima kršćanskog iskustva usredotočujući se na osobu Isusa Krista (iako se u praksi četo svodila na iskustvo darova Duha Svetoga, osobito darajezika, nutarnjih iscjeljenja, molitve), dotle bi druga postavka trebala težiti za cjelovitijom evangelizacijom u smislu »reevangelizacije Crkve« (kako to navodi autor spomenutog predavanja i kako to zove Završni dokument /RNE/).

²⁹T. IVANČIĆ, *Laička duhovnost i laički duhovni pokreti u nas*, predavanje BKJ 1987, str. 16.

Iako je ova promjena nastala u nazivu seminara, naš je dojam da su seminari u svojoj strukturi, u svojim sadržajima i ciljevima ostali većim dijelom posve u skladu s prijašnjim nazivom. Ovu konstataciju temeljim na glavnom priručniku za vođenje seminara: T. IVANČIĆ, *Susret sa živim Bogom*. Temeljno kršćansko iskustvo. Seminar za evangelizaciju Crkve, II. doradeno izdanje, KS, Zagreb, 1985.

Sam podnaslov djela govori u prilog našoj konstataciji: »Temeljno kršćansko iskustvo«. Stoga ako želimo govoriti u cilju seminara za evangelizaciju Crkve, onda je to oblikovanje iskustva vjere. Autor ovo prikazuje dinamično, definirajući ga kao »život, putovanje, hodanje prema sve većoj slobodi u Bogu« (str. 13).

Znakovi su tog iskustva »doživljaj da čovjek može nadvladati grijeh, da može praštati i ljubiti neprijatelja, da može postati bolji kršćanin, ...da može nositi križ, ... da u najcrnijoj tami ima svjetla i nade« (str. 14–17).

Poslanje se nazire u težnji za svjedočenjem kao navještajem, a sadržaj svjedočenja je »novi život dobiven kroz vjeru; iskustvo da Bog daje sve što je obećao po svom Sinu Isusu Kristu; iskustvo susreta sa živim Bogom; radost u molitvi; nove sposobnosti za život; sigurnost da Bog postoji; iskustvo uslišanih molitava«. Autor zaključuje: »Seminari vode u Crkvu i preko Crkve u zajedništvo trojstvenoga Boga« (str. 14–17).

Zahvati kroz koje se oblikuje čovjek iskustva vjere jesu: samospoznaja, prihvaćanje samoga sebe i molitva (str. 15). Ovo se postiže nutarnjom strukturom seminara, a osnova joj je molitva i kateheza (str. 251). Sve je razrađeno u četiri razdoblja ili stupnja.

Prva dva su pretkatekumenat³⁰ i katekumenat³¹ – teoretska razdoblja. Sadrže temeljna predavanja o čovjeku, o grijehu, o Isusu Kristu, o Duhu Svetom, o obraćenju i o molitvi. Uz to se uči moliti. Druga dva razdoblja su »praktična«. Tu su predavanja o »nutarnjem čovjeku i oslobađanju od grijeha, trauma, stresova i bolesti; zatim o Crkvi i sakramentima inicijacije te o sposobnostima koje Duh Sveti daje onome koji se radikalno opredijeli za Isusa Krista« (str. 16). Autor napominje kako su u ovom razdoblju najvažnije »molitve za nutarnju slobodu, zatim pristup obnovi sakramenata inicijacije i molitvi za poziv u svijetu i Crkvi« (str. 16). Osobita pažnja posvećena je ovoj molitvi za pozive (str. 17).

Iz navedene strukture seminara, a ona je razrađena kao uputa u završnom dijelu citirane knjige, osobita se pozornost poklanja »nutarnjem pročišćavanju« sudionika. Pritom voditelji često posežu za molitvom »oktlinjanja« iz RPOK 113, 114 i 164. Ona se osobito primjenjuje na one koji su sudjelovali u raznim okultnim praksama (magija, spiritizam) ili u idolopoklonstvu te one koji su doživjeli »proklinjanja«. Psihički bolesnim ljudima savjetuje se uklanjanje sa seminara, jer im je potreban »individualni rad kroz duže vrijeme pod kontrolom iskusnog svećenika« (str. 253).

Navedeno nutarnje pročišćenje događa se kroz četiri susljedna oblika:

³⁰Usp. RPOK 9.

³¹Usp. RPOK 19,1–4.

a) **obraćenje**, što je zapravo temeljna opcija za Isusa Krista upečatljivo zapisana u vlastitu bilježnicu (str. 254);³²

b) **ispovijed**, koja se događa kroz pokorničko slavlje u priznavanju, ispovijedanju grijeha, pokajanju i odluci protiv grijeha;

c) **otklinjanje**: to je molitva »nad onima koji su se bavili okultnom i idolopoklonstvenom praksom«. Ona je redovito spojena s obnovom krsnog zavjeta;

d) **molitva za nutarnje iscjeljenje**: nakon opširnog tumačenja smisla te molitve, voditelj je izriče nad sudionikom; potom zajednica izriče svoje spontane molitve. U molitvi iscjeljenja naglašena je potreba da se sve usmjeri na »praštanje ljudima i sebi«, »na pomirenje s Bogom« (str. 254).

U seminarima je predviđena euharistija, adoracija i izmjena iskustava (usp. str. 252–257).

U citiranom predavanju autor (str. 16–17) specificira daljnji tok formacije i iznad svega poslanja sudjelovatelja:

»... mnogi se uključuju u molitvene skupine, gdje produbljuju vjeru kroz katehezu, molitvu i svjedočenje, da bi se osposobili za angažman u Crkvi. Seminari vode do društvenog angažmana u Crkvi, kontemplativnog i aktivističkog. Aktivistički angažman laika je u tome da se uključuju u svoju župu i da zajedno sa župnikom pomažu obnovi župe i rastu u vjeri župe. Kontemplativne su pak one skupine koje se u župi uključuju molitvom i pokorom, osobito stalnim klanjanjem, za obnovu župe.«

II. Zajedničke značajke svih pokreta u Crkvi

Premda su svi navedeni pokreti međusobno različiti, ipak nam se čini da možemo izdvojiti neke zajedničke značajke koje ih, osim što su »duhovni pokreti«, zbližavaju i nude nam neke elemente karakteristične za sve:

a) Svi su oni tzv. laički pokreti, tj. rađaju se iz baze Crkve na inicijativu laika ili svećenika te su osobito prihvaćeni u laičkom dijelu Crkve. Neki govore i o »laičkim Duhovima« u pokoncilskom vremenu.³³

b) U svima je jako naglašena tzv. komunitarna dimenzija življenja u obliku spontane socijalnosti. Time se želi odgovoriti na problem depersonaliziranih masa unutar Crkve.

c) Svi teže za očitovanjem vlastitog iskustva vjere. Niču iz karizme i razvijaju svoje vlastito religiozno iskustvo. Prije nego nauk, pokazuju i nude svoj vlastiti duhovni hod, svoj vlastiti model kako živjeti iskustvo jedinstva s Kristom i ljudima. U tu svrhu stvorili su i svoj izričaj (linguaggio), stvaraju svoj stil odnosa i očituju svoj tip ponašanja. Sve to treba shvatiti unutar njihova vlastitog iskustva vjere.

d) Svaki od navedenih pokreta postavlja si za cilj »oblikovanje vjere okrenute konkretnom životu«. Na ovom području nalazimo velike razlike u pristupu, osobito s obzirom na poslanje: apostolat, molitvu, karitas. Nijedan navedeni pokret kod nas nije bitno ni javno obilježen znanstvenom problematikom ili društvenim problemima. S tim u vezi postavlja se pitanje o njihovu cjelovitom pristupu vjere i katoličkog nauka, osobito socijalne katoličke doktrine.

³²Usp. RPOK 22.

³³Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 492.

e) Svaki od navedenih pokreta drži da ima značajku univerzalnosti i to s obzirom na sadržaj, stil, poruku, kao i na područnost: župu, biskupiju, narod, državu; to vrijedi i s obzirom na sudionike u pokretima: kardinali, biskupi, svećenici, redovnici i redovnice, laici.

f) Svaki je ekumenski otvoren. Polazeći od evanđelja svi nadilaze razne denominacije crkava. Vjeruju da je evanđelje, shvaćeno u duhu vlastite karizme, pravo mjesto susreta svih u dijalogu.

g) I na koncu svi imaju »temeljno jedinstvo nadahnuća«: svi drže da je mjerilo svega Božja riječ; osobno i kolektivno iskustvo Krista, potpomognuto darovima Duha Svetoga, odlučujuće je svjedočenje ljubavi prema Bogu i ljudima.

III. Neka otvorena pitanja vezana uz sve pokrete, osobito uz katoličku karizmatiku obnovu i seminare za evangelizaciju Crkve

a) Društveno-eklezijski kontekst nastanka duhovskih pokreta

U posljednjih nekoliko desetljeća sveukupni svijet prožet je nutarnjim borabama, napetostima i vrenjem. To se odražava i na društvenim i na religioznim područjima. Strogim političkim ili crkvenim strukturama suprotstavlja se »spontanost« koja postaje vidljiva u nekim oživotvorenjima pretežno naravne i instinktivne prirode: drogiranje, seksualni hedonizam, isticanje naturalizma, bijeg u privatno, a ponegdje silovit prodor u javnost po ekstremnim terorističkim akcijama.

Šezdesetih godina u SAD-u, usporedo s besposlenim i od blagostanja istrošenim grupama mladih, pod jakim utjecajem pragmatizma i potrošačkog mentaliteta, javljaju se grupe otvorene duhovnim vrednotama, premda i same pogibeljne i srazmjerno oduševljene. Uglavnom su svrstane oko grupa »Jesus Revolution« ili »Jesus Movement«. ³⁴ No sama usredotočenost na Isusa, iako vrlo često bez njegova božanskog identiteta i njegove otkupiteljske snage, značila je neku nadu u drukčije religiozno sutra.

Istodobno u Katoličkoj Crkvi niču mnoge grupe koje svjedoče o tom novom buđenju religioznoga: grupe evanđelja, molitvene grupe, neformalne eklezijske grupe, bazične zajednice, crkvene bazične zajednice i organizirani oblici obiteljskog i drugog apostolata. ³⁵

To je društvena i eklezijska pozadina nastanka duhovskih pokreta. Nije riječ o tome da su oni proizvedeni iz ove situacije, nego su radije pokazatelj potrebe Boga i slobode u doista nehumanom svijetu.

S druge strane nalazimo se u saborskom i posaborskom vremenu, kada su u punom zamahu obnove, počevši od Rimske kurije preko ustrojstva biskupija, župa, redova, družba, laičke izobrazbe, liturgijske obnove, ekumenskih traženja u dijalogu, pojave teologa »Božje smrti«, itd. Sve ovo dovodi do svijesti da sama obnova struktura nije dostatna za izgradnju kraljevstva Božjega ako se u krštenicima ne pojavi ozbiljna potvrda duhovne obnove ili, kako to vole izreći, »obnove u Duhu«.

U tom društveno-eklezijskom kontekstu nastaju i duhovski pokreti te samim time nisu imuni od motivacija vremena ni od krajnjih »zašiljenosti« religioznog oduševljenja.

³⁴Usp. W. KROLL, *Jesus Revolution*. »Gesù viene«, Roma, 1973.

³⁵Usp. A. FAVALE, nav. dj., str. 277–278.

b) Biblijsko-teološka motivacija

Drugo pitanje koje valja produbiti, a djelomično je obrađeno na ovom Tečaju, jest biblijsko-teološka motivacija duhovskih pokreta. Vraćanje na izvore, što je pretpostavka čitave saborske obnove, upozorilo je pojedince na silnu aktivnost i ulogu Duha Svetoga u počecima Crkve i u drugim njezinim jakim vremenima (pojava i procvat redovničkih zajednica, sabori, itd.) i na nauk II. vatikanskog sabora o karizmama. Apostolska Crkva, u kojoj je Duh Sveti zapaženo na djelu, uočena je kao mjerilo i model Crkve svih vremena. Biblijski tekstovi u kojima je riječ o ulozi Duha, o darovima Duha, postaju u duhovskim pokretima stvarnost vjere – kako se često izražavaju karizmatici – koju valja pretvoriti u djelo.³⁶

Suočeni s Božjom riječju o djelotvornosti Duha Svetoga u Crkvi, neki su se katolici počeli pitati da li je »izljev« Duha Svetoga, po kojemu su se prestrašeni apostoli promijenili u smjele navjestitelje, nešto toliko izvanredno da neponovljivo pripada mladoj Crkvi ili je to trajni dar Crkvi koji se i danas može dogoditi. U takvom traženju veliku su ulogu imale i pentekostalne zajednice u kojima je tzv. »darovitost Duha« veoma obilato zasvjedočena.

Saborska Konstitucija o Crkvi (LG 12) te Dekret o apostolatu laika (AA 3cd) ohrabрили su uporne tražitelje da se isplati upustiti u avanturu »duhopomazanja« na korist Crkve. Posve je jasno da oba navedena saborska mjesta govore o karizmama u Crkvi. No upotrijebljena terminologija ipak nije lišena određene nedorečenosti, osobito ako se želi dokučiti konkretna primjena tih navoda. Da li je riječ o karizmi uvijek spojenoj s posvećujućom milošću (dakle sakramentalno), radi uspostave neke službe unutar Crkve, ili je riječ o bilo kojem darivanju Boga i njegova dara? Izvan sumnje je da je II. vatikanski sabor htio potaknuti Božji narod na svjesniji pristup mnogovrsnoj djelotvornosti Duha u Crkvi i u pojedincima. To su duhovski pokreti uočili i na svoj način primijenili na svoju vjeru i na svoj eklezijalni identitet.

Pavao VI. obraća se sudionicima kongresa obnove u Duhu (19. svibnja 1975) ovim riječima: »Jesmo li zaboravili Duha Svetoga? Sigurno ne! Mi ga želimo, mi ga častimo i ljubimo i zazivamo; i vi, sa svojom pobožnošću i žarom, želite živjeti u Duhu.«³⁷ Riječ je o Duhu osobi, više nego o njegovim darovima. Upravo nam se to čini problematičnim za početak duhovskih pokreta u svijetu i u nas: »Jedno od počinjenih zastranjenja jest davanje veće prednosti darovima negoli tvorcu i izvoru darova.«³⁸

c) Ortoheterodoksnost

Iz navedenog je vidljivo da duhovski pokreti mogu biti posve ortodoksne stvarnosti, prihvatljive i poželjne za svakog ljubitelja Crkve. No budući da je riječ o

---

³⁶Najčešće citirani i studirani biblijski tekstovi jesu: Iv 14,16–17; Dj 1,5; 2,2; 2,22–36; 5,3,9; 5,31; Dj 6–7; 8,26–40; 9,17; 10,17–43; 13,2; 15,28–29; 16,6–7; 22,22–24; 1 Pt 2,5; Rim 8,15; 12,4–8; 8,4–9.13–14; 2 Kor 5,17; Tit 3,15; Gal 6,15; 12,8–10.28–30; Rim 12,6–8; Ef 4,11; 1 Kor 12,4–7; itd.

³⁷Il Regno/Attualità 12 /1975/ 285.

³⁸Usp. Dokument 109 latinskoameričkih biskupa o karizmatskoj katoličkoj obnovi, Il Regno/Documenti, 586 /1988/25.

zahvatima Duha koji »se usklađuju sa složenim psihološkim sustavom čovjeka«,³⁹ nije ovoga časa neumjesno pitanje o njihovoj mogućoj heterodoksnosti ili barem o mogućim devijacijama ortodoksije?

Već je 1970. na to upozorio pionir obnove u Duhu William Storey, kada se distancirao od vlastitog pokreta. Istina je da on ne odbacuje pokret kao takav, nego neke ekscese koji se pojavljuju u jednoj ili drugoj grupi pokreta. William uočava pojavu »autoritarne i iracionalne involucije«, simptomi koje su religiozni, emotivni i psihološki pritisci: kao egzorcizmi, iskrivljivanje obećanja, pranje mozga, što uništava ljudsku slobodu. Američkom karizmatičkom vodstvu William spočitava preveliku pomirljivost na interkomunalnoj i moralnoj razini. Na Williamovu optužbu reagira predsjednik karizmatičke obnove (Charismatic Renewal Service) gosp. Kevin Ranaghan, opirući se njegovim optužbama argumentom: stvar se ne smije generalizirati.⁴⁰

Godine 1973. otac Edward D. O'Connor, član uže uprave karizmatičke obnove u Americi, podnosi ostavku s obrazloženjem da se neka usmjerenja u pokretu odvajaju od autentične katoličke duhovnosti.⁴¹

Mnogi redovnici i redovnice napustili su svoje svećeničko i redovničko zvanje s obrazloženjem da su drugdje (tj. u tim devijantnim grupama unutar pokreta) našli autentičnu katoličku duhovnost.⁴²

U ovom trenutku analize duhovskih pokreta čini se da valja upozoriti na područja osobito »skliske« naravi, i to s obzirom na autentičnost hoda u vjeri i s obzirom na psihički ekvilibrij sudionika. Pretpostavljam da će dr. Baričević o ovome više govoriti, te ću stoga navesti samo važnija mjesta.⁴³

– **Emocionalni senzacionalizam.** Riječ je o neumjerenom traženju spektakla u duhovnom životu, o traženju izvanrednoga, »čudomanije«. Sve to oživljava sjetilnost, razvija fantaziju. U tom slučaju emocije postaju važnije od ideja, sklonost važnija od razbora. Usredotočuje se na darove, osobito dar jezika, proroštava i ozdravlja. Može se dogoditi, zbog prenaglašene težnje za dobivanje tih darova, da se osoba ili grupa uopće ne pita da li ti darovi uopće ulaze u Božji plan o određenom čovjeku za Crkvu ovoga vremena. S tim u vezi svakako valja postaviti pitanje o razini zrelosti odnosno nezrelosti i teološko-vjerničkoj i psihičkoj i voditelja i sudionika (usp. Mt 5, 13–16; 7,21–23; 1 Kor 12,31; 13,8).

– **Eksperijencizam (iskustvenjaštvo).** Riječ je o težnji k neposrednoj eksperimentalnoj i spoznajnoj percepciji Boga. Posve je jasno da vjera i religiozno iskustvo trebaju ostvariti integraciju u životu kršćanina. Vjera je naime, još prije prihvaćanja

³⁹Usp. Pavao VI, 18. svibnja 1975, u: II Regno/Documenti, 586 /1988/25.

⁴⁰Usp. S. MAGISTER, *Gli strani leaders pentecostali*, u: II Regno/Attualità 11 /1975/ 319; G. B., *Involuzione Pentecostale*, u: II Regno/Attualità 2 /1976/24.

⁴¹Usp. A. BESNARD, *Le prismes des opinions*, u: Vie Spirituelle 56 /1974/ 21–22.

⁴²Usp. J. H. FICHTER, *I carismatici cattolici*. Ricerca sociologica, Brescia, 1976, str. 134.

⁴³Iscrpn prikaz o mogućim devijacijama nalazi se u: A. FAVALE, nav. dj., str. 309–321. O tim i drugim opasnostima pisao je R. LAURENTIN, *Karizmatička obnova*. Katolički duhovci, Zagreb, KS, 1979, str. 196–213.

istina koje određuju kršćanstvo, pristanak uz Boga objavljenog u Kristu. Budući da je riječ o susretu s Bogom živim pod vodstvom Duha Svetoga, ne može se apriori isključiti da takav susret ne može završiti u »iskustvu Boga«, te je ono u konačnici približenje Boga svome stvoru. Ali mjesto religioznog iskustva jest intimnost osobe, te ono može podleći uvjetovanostima raznih psiholoških, socioloških i kulturoloških čimbenika. I u tom slučaju ono je osobno iskustvo, budući da je sva ta uvjetovanost dio osobe, no ono se upravo stoga ne može uzeti kao objektivno iskustvo koje bi bilo mjerilo autentičnosti. Da bi to moglo postati, mora se podvrći kriterijima o raščlambi autentičnosti iskustva. Kako nas uče mistici, ti su kriteriji teološko-znanstvene, duhovno-prosvijećene, psihološke i druge naravi. Inače ćemo pasti u subjektivizam svojstven raznim »iluminizmima« u području duhovnoga.⁴⁴ Kada se ukaže preveliko povjerenje osjećajnosti, onda smo na najboljem putu negacije uma, što je svojstveno fideizmu i sentimentalizmu. U tom smislu i Pavao VI. govori o »slavnih sedam darova« (usp. nav. mj., str. 25), a to su »trajne ulivene milosti... po kojima smo sasvim uronjeni u ocean božanstva i totalno prožeti Kristovim Duhom«.⁴⁵ Ako pak gledamo ovu »totalnu prožetost Kristovim duhom« po darovima, onda je presudno shvatiti da su među njima i mudrost i savjet i znanje i razum. Stoga će onaj tko ih posjeduje znati doseći »ispravnu prosudbu«, »ispravni pojam« i »ispravnu spoznaju s religioznog područja života«.⁴⁶

– **Mogućnost iskrivljenog tumačenja Svetog pisma.** Pod utjecajem tzv. akritičkog biblijskog fundamentalizma, inače dosta prisutnog u pentekostalnim protestantskim denominacijama, i katolički karizmatici mogu podleći napasti višestruke naravi: glede skorog Kristova dolaska (koliko nam je poznato, u našim duhovskim pokretima ovo ne postoji), glede sigurnosti o vlastitom spasenju, glede podređenosti žene muškarcu (ni ovo nije u nas zamijećeno), glede integriteta kršćanstva i društva, tj. projicirajući i aplicirajući neposredna rješenja koja nailaze u Božjoj riječi na teške probleme današnjice. Sigurnost za sve ovo nalaze u emociji nutarnjeg stanja duha prilikom »izlivanja Duha Svetoga« u molitvenom vremenu.

– **Neutjelovljeni spiritualizam.** Riječ je o usredotočenju na samoga sebe radi izgradnje nutarnje religioznosti, bez izričitog odnosa s kulturološkim, materijalnim i drugim konkretnim potrebama bližnjega, s težnjom da se sva apostolska djelatnost istroši i uvjeravanju drugih u vlastitu obraćenost te u govoru o užitku u tom osjećaju vlastitog smiraja. Moramo zapaziti da se u našim duhovskim pokretima u pravcu apostolskog angažmana čine vrijedni naponi te se sudionike i osposobljava za takvu djelatnost u Crkvi. Čini se ipak da postoji stalna napast unošenja vlastitog iskustva u nove terene, umjesto da se vlastito iskustvo stvara na novim terenima, što bi mnogo više odgovaralo autentičnijem apostolatu i integralnije življenom duhovnom životu. Ako se duhovski pokreti temeljito ne usmjere na navještaj, zacijelo će ostati na razini pijetističkog interiorizma.

⁴⁴Usp. R. A. KNOX, *Illuminati e carismatici*, Bologna, 1970.

⁴⁵Usp. Ž. BEZIĆ, *Kršćansko savršenstvo*, IV. prošireno izdanje, Mostar, Crkva na kamenu, str. 120.

⁴⁶Usp. Ž. BEZIĆ, nav. dj., str. 125.

Biskup Peorije (Illinois) mons. Eduard O'Rourke u svom intervjuu 1973, nakon izraženog nezadovoljstva što karizmatici nisu učinili prijelaz od molitve k apostolatu, karizmaticima upućuje poziv: »Budite aktivni. Budite svugdje prisutni. Počmite davati plodove.«⁴⁷

U logičnom razvoju vjere zanos »izljeva Duha« treba se usmjeriti k praktičnom interesu za drugoga po socijalnom i političkom angažmanu u prilog zanemarenih i rubnih ljudi. Ovo nam se čini važno zbog toga što su svi duhovski pokreti uglavnom laički pokreti i zbog uprisutnjenja katoličke socijalne misli u društveno-političkim strukturama svake sredine.

– **Elitizam.** Riječ je o latentnom ili deklariranom uvjerenju da savršen kršćanin može biti samo sudionik nekog od tih pokreta. Zanemaruje se da je jedini kriterij za vrednovanje kršćanskog identiteta ljubav. Tko je u ljubavi, primio je sve, jer to je Bog. Nijedan pokret u Crkvi, osobito ako je djelo Duha Svetoga, ne može tvrditi da je najbolji, a još manje ne može druge, zato što nisu u njemu, držati neobraćenima.

– **Moguća deformacija ekumenizma.** Zazivati istoga Duha Svetoga i Boga priznavati svojim Ocem i Ocem Gospodina našega Isusa, ne može služiti kao razlog za poistovjećivanje različitih crkava, a još manje različitih religioznih konfesija. Prema Dekretu o ekumenizmu (UR 3a), zrelo se ekumensko djelovanje temelji ne samo na dobrim i uistinu plemenitim željama premnoge braće i sestara nego i na svijesti o postojanju ozbiljnih »razilaženja koja na razne načine traju između njih (drugih crkava – zajednica) i Katoličke Crkve u doktrinalnim, a katkad i disciplinarnim pitanjima te s obzirom na ustrojstvo Crkve«. Poznate su nam još uvijek postojeće razlike u poimanju Crkve, krštenja, euharistije i drugih sakramenata, autoriteta i uloge pastira, odnosa predaje i Pisma. Pa ni sam izričaj nije imun od dvosmislenosti, jer ista riječ ne označava uvijek istu stvarnost (npr. »krštenje u Duhu«). Uravnavajući irenizam ne služi ni katolicima ni drugoj braći, jer je to najbolji put da se autentični ekumenizam ne dogodi.⁴⁸

Zaključne misli o našoj temi

Naš je pristup temi duhovskih pokreta u Crkvi djelomičan, nedorečen i općenit. Sve je to stoga što nam se čini da ovog časa drukčije i ne može biti. Ali nikako ne bismo htjeli da on bude tendenciozan ni glede teološkog utemeljenja ni glede stvarnog vrednovanja i kritičkih zapažanja o tim pokretima. Da bismo posve pokušali izbjeći svaku pristranost, prerano svrstavanje, neutemeljeno sumnjičenje ili prebrzo aplaudiranje ili odbacivanje jednoga ili drugoga, potrebno je još na kraju navesti, barem u sažetku, glavne pozitivne vrednote kojih su pokreti danas glavni nositelji i promicatelji, ili barem doprinose da se one ostvaruju u Crkvi.

Ako je neki duhovski pokret autentičan i dubok, on će donositi sljedeće plodove:⁴⁹

⁴⁷Usp. *Interview with Bishop O'Rourke*, u: *New Covenant* 3/1973/4, str. 16.

⁴⁸Usp. L. J. SUENENS, *Ecumenismo e rinnovamento carismatico*, Bari, 1978.

⁴⁹*Il riunoramento spirituale cattolico carismatico*. Dokument 109 biskupa L. Amerike, u: *Il Regno/Documenti*, 586 (1988) 27–28. Preuzimamo ih, s nekim preinakama i značajkama, za našu sredinu.

1. Otkrit će Krista kao živoga i jedinoga Sina Božjega s kojim kršćanin osobno kontaktira kao sa Spasiteljem, Gospodinom i posrednikom prema Ocu.

2. Duboka želja za osobnom i komunitarnom molitvom. Prema riječima Pavla VI, zaslugom ovih pokreta »današnjem je čovjeku vraćena želja za duhovnim i probuđena je velika ljubav prema molitvi u svim njezinim oblicima.«

3. Porast ugleda liturgijske molitve, osobito euharistije.

4. Ljubav prema Božjoj riječi, što je plod vjere u Duha Svetoga, tvorca Riječi Ta je ljubav uglavnom združena s molitvom.

5. Nastojanje oko obraćenja i posvećenja, a očituje se u trajnoj čežnji postizanja krsne svetosti.

6. Pokušaji, osobito u zadnje vrijeme, oživljavanja socijalne kršćanske dimenzije života u međusobnom pomaganju i zalaganju u neimaštini.

7. Obnova kriterija o vrednovanju i vrijednosti vlastite osobe i osobito vlastite tjelesnosti u skladu i u duhu Pavlova govora u Rim 12,1-2.

8. Porast duhovnih zvanja: ovo je najočividniji plod duhovskih pokreta u nas. Čini se da se ova opredjeljenja rađaju iz valjanog iskustva vjere.

9. Marijanska duhovnost koja se pretače u pobožnost više nego u stil života. Smatramo da je na ovom području potrebno još mnogo činiti da ta duhovnost ne bude odvojena od života.

10. Vrednovanje sakramentalnog života kao mjesta otkupljenja i posvećenja. Radost u slavljenju sakramenata upravo je izazovna.

11. Uz uvjet zrelog rasta, može se nazrijeti evangelizatorska snaga sudionika ovih pokreta. Bit će potrebna njihova i dublja i šira teološka izobrazba.

Iz sažetog spisa navedenih pokreta zapazili smo i njihovu diferencijaciju. S jedne strane imamo takvih koji nose dosta jaka obilježja duhovskih pokreta (karizmatičkih), kao što su katolička karizmatička obnova i seminar za evangelizaciju Crkve te zbog svoje heterogenosti i ekumenski pokret iz Taizèa. S druge su strane duhovna kretanja sa značajkama mirnijeg, dugotrajnijeg, eklezijalnog cjelovitijeg i društveno izričitijeg traženja, s naglašenom vezom sa svakodnevnim životom, kao što su: fokolarini, kursiljosi i, barem u svom cilju, neokatekumeni.

S tim u vezi valjalo bi pristupiti sustavnijem studiju i višestranjoj analizi svih pokreta i svakog pojedinačno. Ova bi se analiza prije svega trebala odnositi na njihovu teološku i eklezijalnu utemeljenost, na proces rasta u zrelu osobu, na njihovu pastoralnu svrhovitost, društvenu angažiranost, ekumensku opciju, na problem inkulturacije i evangelizacije, na duhovnu autentičnost religioznog iskustva, na svestraniju izobrazbu i na plodove egzistencije. To se neće moći postići bez nepristrana sudjelovanja u njima s objektivnom dozom kritičke svijesti.

I konačno, svi navedeni pokreti još su u nastajanju, te je ovoga časa teško, gotovo nemoguće, dati određenije mišljenje o njima. Obnova Crkve je potrebna. Ona mora ići u dubinu, ali ne jednosmjerno. Duhovno i intelektualno čine integralnost te trebaju ići zajedno. U povijesti Crkve postojale su razne devijacije, a ni današnje vrijeme Crkve nije na njih imuno. Svi bismo željeli da u otvorenosti tražimo rješenja bez brzog svrstavanja. Istina je da labilne osobe u njima mogu lako naći utočište, a vjerujemo i znamo da u njima ima i da može biti jakih i zrelih vjernih osobnosti.

Ovo je predavanje željelo prikazati br. 65 iz enciklike *Dominum et vivificantem* Ivana Pavla II, gdje je riječ o »različitim pokretima-grupama što se sve više šire« nastojeći oko »obnove duhovnog života« po molitvi.

SOMMARIO

I MOVIMENTI CARISMATICO-ECCLESIALI NELLA CHIESA

Dopo aver fatto una dettagliata analisi terminologica, l'Autore, utilizzando la letteratura più recente nel campo, affronta il tema dei movimenti. Il suo lavoro lo divide in tre parti: I. I movimenti più importanti nella chiesa croata; II. I punti comuni a tutti i movimenti; III. Alcune domande aperte e valutazione critica. Secondo l'Autore nella Chiesa croata operano seguenti movimenti: Focolarini, Cursos de cristianidad, Neocatecumenato, Il movimento ecumenico di Taizé, Rinnovamento carismatico, Seminari per l'evangelizzazione della Chiesa. Per quanto riguarda ciò che unisce i movimenti l'Autore vede alcune caratteristiche comuni: tutti sono i movimenti spirituali, nati dalla base della chiesa, con una forte connotazione comunitaria. Hanno una forte tendenza all'esperienza propria per formare il cristiano autentico. Tutti portano una connotazione di carattere universalistico sia al livello della dottrina che la prassi.

Partendo dal contesto socio-religioso-culturale della nascita dei movimenti, l'Autore pone domande riferentesi all'ambivalenza dei movimenti e dei loro messaggi con una esigenza forte della loro purificazione spirituale. Per non confondere le manifestazioni psichiche con le autentiche esperienze spirituali, l'Autore dà criteri per distinguerle.